

# ZAJÍMAVÉ NÁLEZY HUB Z PODORLICKA

## Interesting fungus findings from “Podorlicko” area

Tereza Tejklová<sup>1/</sup> a Jan Kramoliš<sup>2/</sup>

<sup>1/</sup> Muzeum východních Čech, Eliščíno nábřeží 465, 500 01 Hradec Králové 1, t.tejklova@muzeumhk.cz

<sup>2/</sup> Palackého 2413, 530 02 Pardubice, jan.kramolis@seznam.cz

**Abstract:** Forty-eight interesting fungus findings of thirty-seven taxa collected within years 2009–2013 in “Podorlicko” area (East Bohemia) are published in this article. Thirty-three of the types found were included into the Red List of fungi (macromycetes) of the Czech Republic, four into the Red Book and two are protected by law. Distribution of these species in East Bohemian region is commented. Dry vouchers are kept in the Museum of East Bohemia mycological herbarium (HR).

**Key words:** fungi, East Bohemia, “Podorlicko” area, mycological research, Red List, Czech Republic

## ÚVOD

V článku je zveřejněno 48 nálezů 37 vzácných a zajímavých druhů hub z oblasti Podorlicka, které byly učiněny v letech 2009–2013 a ke kterým existují herbářové doklady. Do výběru publikovaných druhů nebyly zahrnuty druhy nalezené na území CHKO Orlické hory a nálezy z lokality les V Poustkách u obce Panská Habrová, odkud autoři zveřejňují nálezy v samostatných článcích (TEJKLOVÁ et KRAMOLIŠ 2011, 2012).

Publikované nálezy patří buď mezi druhy zvláště chráněné podle vyhlášky MŽP 395/1992 Sb. (ANTONÍN et BIEBEROVÁ 1995), druhy zařazené do Červeného seznamu hub (makromycetů) České republiky (HOLEC et BERAN 2006, dále jen ČS), Červené knihy (KOTLABA 1995, dále jen ČK) nebo druhy, které jsou v rámci východních Čech vzácné a autoři je pokládají za významné.

## METODIKA

Nomenklatura je sjednocena podle knihy Přehled hub střední Evropy (HOLEC et al. 2012).

Pokud publikovaný druh patří mezi zvláště chráněné druhy, je v závorce za českým jménem uveden paragraf (§). V případě zařazení do ČS je kategorie jeho ohrožení uvedena v hranaté závorce za českým jménem (?EX – neznámý druh, CR – kriticky ohrožený druh, EN – ohrožený druh, VU – zranitelný druh, NT – téměř ohrožený druh, DD – druh, o němž nejsou dostatečné informace z hlediska jeho ohrožení). U druhů z ČK je v závorce uvedena zkratka ČK a za ní kategorie ohrožení (ČK: KO – kriticky ohrožený, ČK: VO – velmi ohrožený, ČK: PO – potenciálně ohrožený). Herbářové položky k nálezům jsou uloženy ve sbírkách Muzea východních Čech v Hradci Králové (HR). Pokud je v textu zkratka not., je nález pouze zaznamenán v terénním zápisníku či databázi jmenovaného a zpravidla k němu neexistuje herbářový doklad.

Představené druhy byly nalezeny na lokalitách (seřazeny od severu k jihu, souřadnice označují vlastní místo nálezu s výjimkou souřadnic začínajících znaménkem ±, v tomto případě jsou souřadnice zaměřené pouze na střed lokality): Opočno (50°15'48"N, 16°06'22"N), Skuhrov nad Bělou – Hraštice (50°13'44"N, 16°16'50"N), Panská Habrová (50°10'53"N, 16°17'54"N), PR U Houkovic (±50°10'56"N, ±16°02'50"N), Petrovice nad Orlicí – Malý Minařík (50°10'38"N, 16°01'34"N), Javornice (50°10'25"N, 16°20'51"N), Přírodní park Les Včelný (±50°10'16"N, ±16°19'05"N), Rychnov nad Kněžnou (50°10'11"N, 16°17'11"N), Jahodovské polesí (±50°08'51"N, ±16°20'52"N), okolí

Lípy nad Orlicí (50°08'27"N, 16°06'50"N), Malý Chlum u Čestic (50°08'08"N, 16°08'48"N), Nová Ves u Albrechtic (±50°08'00"N, ±16°01'35"N), Vamberk (±50°07'06"N, ±16°17'14"N), Žďárský rybník (±50°06'50"N, ±16°03'30"N), Borohrádek (±50°05'25"N, ±16°04'30"N), PP Hradní kopec Litice (±50°05'9"N, ±16°21'09"N), Veliny – Pílský mlýn (±50°04'58"N, ±16°04'22"N), Kostecké Horky (±50°03'44"N, ±16°12'32"N), Sopotnice (50°04'21"N, 16°20'44"N).

Pro účely této práce se regionem východních Čech rozumí současný Královéhradecký a Pardubický kraj.

## VÝSLEDKY

### *Aleurodiscus amorphus* (PERS.) J. SCHRÖT. – škrobnatec jedlový

Nepříliš nápadný vzácnější druh rostoucí na odumírajících a odumřelých větvích především jedlí, vzácně i smrků. Fruktifikuje v chladných a vlhkých obdobích roku. Je řazen mezi kornatcovité, vzhledem ale může připomínat spíše některé druhy diskomycetů. V terénu je velmi dobře určitelný, přesto není ve východních Čechách nalézán často.

Litice nad Orlicí, PP Hradní kopec Litice, smíšený les, opadlé větve *Abies alba*, 17.X.2013 leg. et det. T. Tejklová, HR 91847.

### *Amanita franchetii* (BOUD.) FAYOD – muchomůrka drsná [EN]

Teplomilný druh muchomůrky, která může zprvu připomínat velmi hojnou muchomůrku růžovku (*Amanita rubescens*), jenž v dužnině, pod kloboukem a v požercích s různou intenzitou růžoví. Muchomůrka drsná oproti ní na řezu ani po poranění barvu nemění, má i žluté až okrové velum. Roste vzácně v listnatých lesích pod duby a buky, podle literatury (např. NEVILLE et POUMARAT 2004) i pod borovicemi. Ve východních Čechách byla doposud zaznamenána na čtyřech lokalitách – v Chocni (HR), Rychnově nad Kněžnou (MATĚJKA in litt.), v PR Krkanka a PR Střemošická stráž (not. P. Brůžek). Malý Chlum je tedy teprve pátou lokalitou výskytu tohoto druhu na území východních Čech.

Čestice u Častolovic, Malý Chlum, příkop u cesty, pod *Quercus* sp., *Carpinus betulus*, *Betula* sp. a *Pinus* sp., 30.IX.2011 leg. et det. V. Matějka, HR 89781.

### *Amanita solitaria* (BULL.) FR. – muchomůrka ježatohlavá [EN]

Roste vzácně v teplých oblastech, nejčastěji na lokalitách se zásaditým podložím. V posledních letech její nálezy přibývají a nezdá se objevit i na místech ovlivněných člověkem. Na lokalitě se obvykle vyskytuje spolu s muchomůrkou šiškovitou (*Amanita strobiliformis*) a s tzv. barevnými hříby. Je navržena na doplnění vyhlášky zvláště chráněných druhů (HOLEC et BERAN 2004a, 2004b). Ve východních Čechách byla sbírána na čtyřech lokalitách – Hradec Králové, VKP Lodrant, Starý Mateřov (HR) a PR Chotická obora (not. J. Kramoliš).

Panská Habrová, zahrada, pod *Tilia* sp., 9.VIII.2009 leg. T. Tejklová, det. M. Kříž, rev. V. Antonín, HR 86188; ibid. leg. et det. T. Tejklová 31.VII.2011, HR 87825.

### *Amanita strobiliformis* (PAULET ex VITTAD.) BERTILL. – muchomůrka šiškovitá

Robustní muchomůrka rostoucí roztroušeně po celém území ČR. Mykorhizu tvoří s listnatými stromy, preferuje teplejší oblasti s bazickým podložím. Můžeme se s ní setkat nejen v lesích, ale i v parcích, stromořadích a na dalších, člověkem ovlivněných stanovištích. Často roste na lokalitě spolu s podobnou muchomůrkou ježatohlavou (*Amanita solitaria*). V minulých letech byla nalezena i v rychnovském zámeckém parku (not. L. Novák 2011). Ve

východních Čechách je známá z více než deseti lokalit, přičemž se ve většině případů jedná o nálezy z intravilánu měst (HR).

Panská Habrová, zahrada, pod *Tilia* sp., 9.VIII.2009 leg. et det. T. Tejklová, HR 85468; Opočno pod Orlickými horami, intravilán města, pod *Betula pendula*, 27.VIII.2010 leg. et det. J. Zámečník, HR 86350.

### ***Aureoboletus gentilis* (QUÉL.) POUZAR – hřib pružný [VU]**

Drobná hřibovitá houba, která se vyskytuje na teplých stanovištích v listnatých nebo smíšených lesích a na hrázích rybníků pod duby. Od dalších drobných druhů hřibů se pozná podle zářivě žlutých rourek (starší jméno je hřib zlatoporý), pružného třeně a hnědočerveného klobouku, který je za vlhka slizký až lepkavý. Ve východních Čechách je doložen z více než desítky lokalit (HR a not. J. Kramoliš).

Veliny, Pílský mlýn, smíšený les, pod *Picea abies* a *Quercus* sp., 16.IX.2010 leg. et det. S. Fleková, HR 86262; Veliny, Pílský mlýn, louka, pod *Quercus* sp., 11.IX.2013 leg. et det. S. Fleková, HR 91856.

### ***Boletus appendiculatus* SCHAEFF. – hřib přívěskatý [NT]**

Vzácnější hřib rostoucí pod listnáči (duby, habry a buky) v doubravách, dubohabřinách a na hrázích rybníků. Preferuje teplejší oblasti se zásaditým podložím. Ve východních Čechách je hojnější než v jiných oblastech ČR.

Nová Ves u Albrechtic, Žďárský rybník, pod *Quercus robur*, 16.VIII.2013 leg. et det. S. Fleková, HR 91852; Kostecké Horky, hráz rybníka, pod *Quercus* sp., 10.IX.2013 leg. et det. T. Tejklová et S. Fleková, HR 91842.

### ***Boletus fechtneri* VELEN. – hřib Fechtnerův [Š, EN, ČK: VO]**

Roste vzácně ve světlých listnatých lesích v oblasti teplomilné květeny především na bazických půdách. Ve východních Čechách byl kromě Žďárského rybníka sbírán v posledních letech ještě na pěti dalších lokalitách (HR).

Nová Ves u Albrechtic, Žďárský rybník, pod *Quercus* sp., 20.IX.2012 leg. D. Bureš, det. P. Brůžek, HR 91651.

### ***Boletus legaliae* PILÁT – hřib Le Galové [VU]**

Roztroušeně rostoucí teplomilný druh, který však ve východních Čechách roste poměrně vzácně – v současné době je v herbáři Muzea východních Čech (HR) doložen pouze z pěti lokalit (z lesa Lhotáček, VKP Lodrant, z lesa Ouliště, okolí Těchlovic a od Vysoké nad Labem). Je dosti podobný hříbu satanu (*Boletus satanas*) od kterého se odlišuje ve stáří růžovým kloboukem a výrazné vůně po polévkovém koření maggi.

Nová Ves u Albrechtic, Žďárský rybník, pod *Quercus* sp., 29.VIII.2010 leg. et det. S. Fleková, T. Tejklová et J. Kramoliš, HR 86264.

### ***Boletus rhodopurpureus* SMOTL. – hřib rudonachový [CR]**

Velmi vzácný druh známý z teplomilných doubrav a dubohabřin. V České republice je znám jen z několika oblastí. V Královéhradeckém kraji byl v posledních letech nalezen ještě na dalších dvou lokalitách (Lhotáček a Ouliště). Je navržen na doplnění vyhlášky o zvláště chráněných druzích hub (HOLEC et BERAN 2004a, 2004b).

Nová Ves u Albrechtic, Žďárský rybník, pod *Quercus* sp. a *Carpinus betulus*, 13.VIII.2013 leg. et det. J. Kramoliš, HR 91853.

### ***Buchwaldoboletus lignicola* (KALLENB.) PILÁT – hřib dřevožijný [EN]**

Nejohojnější druh saprotrófní hřibovité houby, který je vázán na dřevo. Nejčastěji roste na jehličnanech, vzácně se ale může objevit i na listnáčích. Roste pravděpodobně ve vazbě na chorošovitou houbu hnědák Schweinitzův (*Phaeolus schweinitzii*). V současnosti je znám z šesti východočeských lokalit (HR).

Kostecké Horky, doubrava, dřevo ponořené v zemi pod *Quercus rubra* a *Picea abies*, 10.IX.2013 leg. et det. T. Tejklová, HR 91843.

***Buglossoporus quercinus* (SCHRAD.) KOTL. et POUZAR – pstřeňovec dubový [VU]**

Nehojně se vyskytující druh chorošovitě houby, rostoucí na velmi starých torzech dubů. Ve východních Čechách je znám pouze z jedné další lokality (PR Choltická obora). Je ohrožen zejména nedostatkem vhodného substrátu, příhodnější podmínky k růstu má v chráněných územích, kde se část padlého nebo pokáceného dřeva nechává ležet. Jako ohrožený druh je zařazen např. i v chorvatské červené knize (TKALČEC et al. 2008).

Kostecké Horky, hráz rybníka, odumřelý ležící kmen *Quercus* sp., 10.IX.2013 leg. T. Tejklová, S. Fleková et J. Kramoliš, det. T. Tejklová, HR 91845.

***Caloscypha fulgens* (PERS.) BOUD. – krasočíska žlutá [EN]**

Tento druh byl považován za velmi vzácný až do jara 2013, kdy se vyskytoval téměř masově napříč celou republikou (BUREL 2013). Ukázalo se, že spíše než lokalita je pro tento druh a jeho fruktifikaci důležité příhodné počasí, které právě během vlhkého jara 2013 nastalo. Na borohrádecké lokalitě bylo možné pozorovat stovky plodnic vyrůstajících mezi šterkem v příkopu u cyklostezky. Na jaře 2013 byla nalezena též na šesti dalších lokalitách ve východních Čechách.

Borohrádek, příkop u cesty ve smíšeném lese, mezi šterkem pod *Betula* sp. a *Pinus* sp., 21.IV.2013 leg. et det. S. Fleková et T. Tejklová, HR 91482; Lípa nad Orlicí, okolí železniční stanice, okraj cesty ve smíšeném lese, 21.IV.2013 leg. et det. L. Matušková et D. Burč, HR 91851.

***Clavariadelphus truncatus* (QUÉL.) DONK – kyj utatý [?EX]**

Mykorrhizní symbiont jehličnatých stromů, zejména jedlí. Na území ČR byl považován za neznámý. V roce 2010 jej po více než padesáti letech našel na Vsetínsku J. Polčák (POLČÁK in litt.), od té doby jeho nálezy pomalu přibývají. Z východních Čech je znám pouze ze dvou níže uvedených lokalit.

Nová Ves u Albrechtic, okolí obce, u lesní cesty, pod *Picea abies* a *Betula* sp., 6.X.2012 leg. P. Petelík, det. V. Matějka, rev. O. Jindřich, HR 91699; Kostecké Horky, smrčina, pod *Picea abies*, 20.IX.2013 leg. Ulrych, det. P. Brůžek, HR 91849.

***Cortinarius amoenolens* ROB. HENRY ex P.D. ORTON – pavučinec mirabelkový [EN]**

Ve východních Čechách řídce rostoucí druh, který byl dosud znám pouze ze tří lokalit v Pardubickém kraji – PR Psí kuchyně, PR Rohová a VKP rybník Lodrant (not. J. Kramoliš). Je vázán zejména na buky, může se ale objevit i pod jinými listnáči. Vyhledává vápnité půdy, v PP Hradní kopec Litice roste v hradním příkopu, kde je půda díky uvolňování vápna ze zdiva silně zásaditá. Od podobných druhů se liší příjemnou ovocnou vůní po zralých mirabelkách.

Litice nad Orlicí, PP Hradní kopec Litice, hradní příkop, bučina, pod *Fagus sylvatica* a *Acer* sp., 22.IX.2013 leg. T. Tejklová, det. J. Kramoliš, HR 91846.

***Gerronema strombodes* (BERK. et MONT.) Winter – kalichovka žlutolupenná [VU]**

Vzácný druh vyrůstající z odumřelého dřeva a opadu smrků a jedlí. Vyskytuje se od podhůří do hor, nejčastěji v přirozených lesích. Ve východních Čechách je známá ještě z PR Maštale (not. J. Kramoliš).

Javornice, Jahodovské polesí, smíšený les, na břehu potoka, 20.VI.2010 leg. et det. L. Tmej, HR 86193.

***Grifola frondosa* (DICKS.) GRAY – trsnatec lupenitý [NT]**

Saproparazit rostoucí z kmenů nebo kořenů a pařezů listnatých stromů, převážně dubů, dle literatury se ale vzácně objevuje i na kaštanovníku, buku či jasanu (HAGARA et al. 2005). Vyskytuje se spíše v nížinách, méně pak v pahorkatinách. Ve východních Čechách je relativně hojný.

Petrovice nad Orlicí, Malý Minařík, les, báze živého *Quercus* sp., 7.X.2012 leg. J. Sedláček, det. V. Samková, HR 90372; Kostecké Horky, hráz rybníka, dřevo ponořené v zemi pod *Quercus* sp., 17.IX.2013 leg. et det. S. Fleková, HR 91855.

***Helvella leucomelanea* (PERS.) NANNF. – chrápáč kalíškovitý [EN]**

Nenápadný drobný druh rostoucí na jaře na holé zemi či v mechu pod jehličnany, zejména borovicemi, na zásaditých půdách. Ve východních Čechách je velmi vzácný.

Borohrádek, na okraji cesty, pod *Pinus* sp., 21.IV.2013 leg. et det. S. Fleková et T. Tejklová, HR 91485.

***Helvella queletii* BRES. – chrápáč Quéletův [VU]**

Plodnice se začínají objevovat již v květnu, ale můžeme je nalézat až do října. Vyrůstají na vápnitých půdách, často na uměle vytvořených stanovištích, jako jsou okraje cest, rumišť, výsyvky atd., pod jehličnatými i listnatými stromy, obvykle ve společnosti dalších druhů chrápáčů a kališníků (*Helvella* spp., *Paxina* spp.). V některých letech se dá najít roztroušeně po celých východních Čechách.

Borohrádek, na okraji cesty, pod *Picea* sp. a *Betula* sp., 19.V.2013 leg. et det. S. Fleková, HR 91483.

***Hemileccinum depilatum* (REDEUILH) ŠUTARA – hřib skvrnitý [VU]**

Nepříliš hojný druh teplomilného hříbu, který roste pod listnáči na teplých stanovištích s bazickým podložím. Ve východních Čechách je častější na hrázích rybníků a v intravilánu obcí než v lese. Je nepříjemné cítit jodoformem. V Podorlicí byl nalezen také pod lípou poblíž koupaliště ve Včelném u Rychnova nad Kněžnou, nebyl však odtamtud dokladován (not. V. Matějka).

Vamberk, městský park u nádraží, pod *Carpinus betulus*, *Corylus* sp. a *Tilia* sp., 1.X.2011 leg. Z. Baxant, det. V. Matějka, HR 89782.

***Hydnellum concrescens* (PERS.) BANKER – lošákovec pásovaný [NT]**

Druh vázaný na široké spektrum hostitelů. V ČR se objevuje roztroušeně, nejčastěji pod duby a smrky (DVOŘÁK et HROUDA 2005). Ve východních Čechách byl nalezen též na hrázi rybníka Rozkoš nedaleko PR Houkvice (HR).

Petrovice nad Orlicí, PR U Houkvice, hráz rybníka, pod listnáči, 9.VIII.2011 leg et det. J. Wipler, rev. P. Hrouda, HR 90373; Ibid., 26.VIII.2011 leg. V. Samková, det. P. Hrouda, HR 91685.

***Hygrocybe pratensis* var. *pallida* (COOKE) ARNOLDS – voskovka luční [NT] bleďá**

Vzácnější bílá forma voskovky luční. Vyhledává nehnojené kosené louky a travníky s neutrálním až zásaditým podložím. V ČS (HOLEC et BERAN 2006) je zařazena pouze nominální varieta *Hygrocybe pratensis* var. *pratensis*. Dle sdělení Heleny Deckerové (DECKEROVÁ in litt.), která do ČS zpracovávala mimo jiné rod *Hygrocybe* (DECKEROVÁ 2006a), nebyla varieta *pallida* v době vytváření ČS z naší republiky vůbec známa a nebyla proto ani brána v potaz. Je vzácnější než typická varieta a do příštího červeného seznamu bude tedy patrně zařazena pouze var. *pallida*, nikoliv však var. *pratensis*. Ve východních Čechách byla nalezena na třech lokalitách (HR).

Panská Habrová, sad, pod ovocnými stromy, 7.IX.2012 leg. Z. Kejvalová, det. T. Tejklová, HR 90239.

***Hygrophorus capreolarius* (KALCHBR.) SACC. – šťavnatka vínová [CR, ČK: VO]**

Velmi vzácný druh, který byl v době vydání Červeného seznamu znám pouze z devíti lokalit v celé České republice (DECKEROVÁ 2006b). V roce 2012 byla objevena na dalších dvou lokalitách ve východních Čechách – v okolí Brandýsa nad Orlicí a v PR Maštale (HR). Roste pod smrký a jedlemi v pahorkatinách a ve vyšších polohách, preferuje kyselé půdy.

Veliny, Pílský mlýn, smrčina, pod *Picea abies* a *Quercus* sp., 10.IX.2010 leg. S. Flekrová, T. Tejklová et J. Kramoliš, det. L. Tmej, HR 86263.

***Hymenochaete cruenta* (PERS.) DONK – kožovka purpurová [NT]**

Tato houba tvoří rozlité, krvavě červené plodnice na stojících kmenech, odumírajících větvích a v korunách jedlí; František Kotlaba ji označuje jako aeromykofyt (KOTLABA 1958). Její plodnice najdeme ve většině případů až na opadlých, na zemi ležících větvích. Ve východních Čechách byla sbírána též v PR Selský les a v Antoniíně údolí v CHKO Orlické hory (HR).

Rychnov nad Kněžnou, Přírodní park Les Včelný, smíšený les, opadlá větev *Abies alba*, 8.VI.2013 leg. D. Bureš, det. J. Kramoliš, HR 91779.

***Inocybe erubescens* A. BLYTT – vláknice začervenalá**

Jeden ze smrtelně jedovatých druhů rostoucích na našem území. Roste spíše vzácně na bazických půdách pod listnatými stromy v teplomilných lesích a parcích, obvykle ve skupinách. V předchozích letech byla pozorována i v areálu Orlické nemocnice v Rychnově nad Kněžnou (JAHELKA 2005), nebo v parčíku u rychnovského zámku (not. T. Tejklová). Je známější pod starým jménem – vláknice Patouillardova (*I. patouillardii*).

Panská Habrová, zahrada, pod *Tilia* sp., 1.VI.2013 leg. et det. T. Tejklová, HR 91753.

***Lactarius lilacinus* (LASCH) FR. – ryzec lilákový [EN, ČK: PO]**

Mykorhizní symbiont olší rostoucí ve vlhkých až bažinatých lesích, s oblibou v bezprostřední blízkosti vodních toků, od nížin do hor. Preferuje těžší půdy. V posledních letech jeho nálezy, nejen ve východních Čechách, přibývají.

Petrovice nad Orlicí, okolí PR U Houkvice, smíšený les, pod *Alnus glutinosa* a *Picea abies*, 6.X.2010 leg. et det. V. Samková et J. Wipler, HR 86393; Kostecké Horky, olšina, pod *Alnus* sp., 27.IX.2013. leg. et det. S. Flekrová, HR 91845.

***Lactarius luridus* (PERS.) GRAY – ryzec citlivý [DD]**

Vzácnější druh ryzce, který však může být zaměněn za podobné druhy ryzce vodnatý (*L. uvidus*) a ryzec fialovějící (*L. violascens*). Od nich se jednoznačně odlišuje pouze po mikroskopické analýze. Ryzec citlivý roste, stejně jako ryzec fialovějící, nejčastěji v teplých listnatých lesích na zásaditém podloží, ryzec vodnatý pak preferuje vlhká až podmáčená stanoviště spíše na kyselých půdách. V herbáři Muzea východních Čech je doložen pouze ze dvou lokalit, kromě PR U Houkvice ještě z VKP Lodrant, byl též zaznamenán v PR Žernov (not. T. Tejklová).

Petrovice nad Orlicí, PR U Houkvice, hráz rybníka, pod *Quercus* sp., *Picea abies* a *Betula pendula*, 7.IX.2011 leg. T. Tejklová et J. Kramoliš, det. V. Antonín, HR 87944.

***Leccinum crocipodium* (LETELL.) WATLING – kozák dubový [VU]**

Jediný z našich kozáků se žluté zbarvenými rourkami. Je značně teplomilný a často se vyskytuje na lokalitách ve společnosti tzv. barevných hřibů. Ve východních Čechách je na rozdíl od zbytku republiky dosti hojný, na Rychnovsku ale bývá nalézán spíše vzácně. Je navržen k doplnění vyhlášky o zvláště chráněných druzích hub (HOLEC et BERAN 2004a, 2004b).

Kostecké Horky, dubohabřina, pod *Quercus* sp. a *Carpinus betulus*, 10.IX.2013 leg. et det. T. Tejklová, HR 91841.

***Leccinum variicolor* WATLING – kozák barvoměnný [NT]**

Tento druh kozáka roste nejčastěji na vlhkých stanovištích pod břízami, v okolí potoků a na rašelinistích. V minulosti nebýval praktickými houbaři odlišován od hojného kozáka březového (*Leccinum scabrum*). Jeho rozšíření je lépe sledováno od roku 2006, kdy byl jako téměř ohrožený zařazen do ČS. K lepšímu povědomí o tomto druhu přispělo též uvedení v knize Hřibovité houby (ŠUTARA et al. 2009). V současnosti je doložen z šesti lokalit v Královéhradeckém kraji (HR).

Kostecké Horky, smíšený les, vlhký příkop, pod *Betula* sp., 10.IX.2013 leg. et det. T. Tejklová, HR 91844.

***Lepiota grangei* (EYRE) KÜHNER – bedla Grangeova [EN]**

Modrý nebo modrozelený klobouk této drobné bedličky, v kombinaci s postupným červenáním celé plodnice, okamžitě upoutá naši pozornost. Díky kombinaci uvedených znaků, společně s pestercovým pachem, je celkem dobře určitelná. Roste obvykle při okrajích cest, v parcích a listnatých i smíšených lesích, preferuje bazické podloží. Sběr z Javornice je v současnosti jediným doloženým nálezem z území východních Čech, v předchozích letech byla ale nalezena také v VKP Lodrant (DVOŘÁK in litt.) a v NPR Bohdanečský rybník a rybník Matka (not. T. Tejklová).

Javornice, zahrada, 30.IX.2011 leg. J. Dudek, det. J. Jahelka, HR 89780.

***Melanophyllum haematospermum* (BULL.) KREISEL – černolupen krvavý [NT]**

Svrchu nenápadný drobný druh, který je dobře určitelný podle výrazné, karmínově červené barvy lupenů. Vyhledává lokality bohaté na živiny – roste vzácně na zahradách, ve sklenících, na kompostu atp. V předchozích letech byl také zaznamenán např. v lázeňském parku v Lázních Bohdaneč (HR).

Vamberk, zahrada, skleník, 13.VIII.2010 leg. et det. V. Matějka, HR 86358.

***Mutinus caninus* (HUDS.) FR. – psívka obecná [NT]**

Tato houba poněkud připomíná drobnou hadovku smrdutou (*Phallus impudicus*). Její pach ale není zdaleka tak silný a nepříjemný, Pilát (1959) jej dokonce přirovnává k ovoci nebo šňupavému tabáku. Roste nepravidelně během léta poblíž rozkládajících se pařezů a dřeva na živinami bohatých půdách. V posledních letech se stává stále více vzácnějším druhem a to nejen ve východních Čechách.

Sopotnice, údolí Divoké Orlice, smíšený les, 13.IX.2010 leg. et det. J. Hájek, HR 86307.

***Phallogaster saccatus* MORGAN – rozpuklec hruškovitý [ČK:KO]**

Drobná břichatkovitá houba, která v době zralosti velmi nepříjemně hnilobně zapáchá – podobně jako např. hadovka smrdutá (*Phallus impudicus*). Roste dosti vzácně, většinou v menších skupinkách, na rozkládajícím se dřevě a větvičkách, obvykle na ruderalních stanovištích. V předchozích letech byl nalezen v Hronově, PR Maštale a na území CHKO Železné hory.

Jahodov, Jahodovské poleš, smíšený les, 11.V.2010 leg. et det. J. Hájek, HR 86341; Rychnov nad Kněžnou, Přírodní park Les Včelný, příkop u cesty ve smíšeném lese, pod *Acer pseudoplatanus*, *Picea abies*, *Fraxinus excelsior* a *Corylus avellana*, 8.VI.2013 leg. et det. T. Tejklová, HR 91773.

***Phellodon confluens* (PERS.) POUZAR – lošáček statný [Š, EN]**

Poměrně vzácný druh lošákovité houby, který se po značném ústupu začal do našich lesů opět vracet (DVOŘÁK et HROUDA 2005). Mykorhizu tvoří s listnáči (buky, duby a kaštanovníky), vzácně i jehličnany (jedlemi, borovicemi a smrky), preferuje písčité půdy. Je zařazen mezi zvláště chráněné druhy hub (ANTONÍN et BIEBEROVÁ 1995). Ve východních

Čechách je znám celkem ze tří lokalit – z VKP Lodrant (HR) a z hráze rybníka Rozkoš (HR), která leží nedaleko PR Houkvice, odkud je právě i třetí, publikovaný nález.

Petrovice nad Orlicí, PR U Houkvice, hráz rybníka, pod *Quercus* sp., *Betula pendula* a *Carpinus betulus*, 7.IX.2011 leg. T. Tejkllová et J. Kramoliš, det. T. Tejkllová, rev. P. Hrouda, HR 89694.

### ***Rugosomyces persicolor* (FR.) BON – čirůvka broskvová [DD]**

Drobná růžová čirůvka s výraznou moučnou vůní a s nevýraznou či moučnou chutí rostoucí nehojně na travnatých stanovištích, při lesních okrajích, v parcích a zahradách. Vzhledem velmi podobná čirůvka masová (*Rugosomyces carneus*) se liší nevýraznou vůní i chutí a hladkým třeněm – čirůvka broskvová má třeně jemně vláknité až jemně ryhované a v bazální části pokryté odstálými chlupy. Ve východních Čechách je velmi vzácná.

Rychnov nad Kněžnou, intravilán města, pod *Tilia* sp., 8.VI.2013 leg. L. Matušková, det. T. Tejkllová, HR 91740.

### ***Sarcosphaera coronaria* (JACQ.) J. SCHRÖT. – baňka velkokališná [EN]**

Vřeckovýtrusá mykorhizní houba rostoucí vzácně během jara a časného léta v různých typech lesů pod listnáči i jehličnany, s oblibou na lokalitách se zásaditým substrátem. V současné době je z celých východních Čech známa pouze jediná lokalita výskytu – Jahodovské polesí. Na lokalitě je nacházena celkem pravidelně od roku 2001. Existují sice starší údaje o výskytu baňky velkokališné v lese Chlum u Dobrušky (VODÁK 1924), tyto zprávy se ale nepodařilo ověřit. Vzácnost druhu dokládá i fakt, že je Evropským výborem pro ochranu hub navržena k zařazení do Přílohy I Bernské konvence (BOROVIČKA 2002, HOLEC 2004) a stejně tak je i v návrhu na doplnění vyhlášky o zvláště chráněných druzích hub (HOLEC et BERAN 2004a, 2004b).

Jahodov, Jahodovské polesí, smíšený les, v půdě pod *Picea abies*, *Abies alba*, *Carpinus betulus* a *Acer pseudoplatanus*, 20.VI.2010 leg. et det. T. Tejkllová, V. Matějka et J. Kramoliš, HR 86192; Dlouhá Ves u Rychnova nad Kněžnou, Jahodovské polesí, smíšený les, v půdě pod *Picea abies*, *Abies alba*, *Carpinus betulus* a *Acer pseudoplatanus*, 24.VI.2010 leg. et det. V. Matějka, M. Dobešová et M. Novotný, HR 87616.

### ***Suillus lakei* (MURRILL) A.H. SM. et THIERS – klouzek douglaskový [EN]**

Původem severoamerický druh tvořící mykorhizu s douglaskou tisolistou (*Pseudotsuga menziesii*). Ve východních Čechách je dosud velice vzácný, byl nalezen ještě v Hlinsku v areálu firmy ETA (LAŠTŮVKA in litt.). V ČS je sice uveden pouze klouzek douglaskový Landkammerův (*Suillus lakei* var. *landkammeri* – ŠUTARA et JANDA 2006), ale J. Šutara (2009) v publikaci Hřibovité houby u klouzku douglaskového uvádí *Suillus lakei* var. *landkammerii* jako synonymum a v odstavci praktický význam píše “Je zařazen do Červeného seznamu hub České republiky pod latinským jménem *Suillus lakei* var. *landkammerii* jako ohrožený druh.” Skuhrov nad Bělou, Hraštice, zahrada, pod *Pseudotsuga menziesii*, *Abies* cf. *koreana*, *Larix decidua*, *Pinus sylvestris*, *Juglans regia* a *Aronia melanocarpa*, 6.X.2012 leg. A. Turjanicová, det. V. Matějka, HR 91589.

### ***Volvariella pusilla* (PERS.) SINGER – kukmák maličký [EN]**

Saprotrofní druh rostoucí z humózní travnaté či mechaté půdy ve světlých lesích, parcích a zahradách, často podél cest. V rámci východních Čech je znám také z okolí Havlovic a z PR Maštale. Petrovice nad Orlicí, okolí PR U Houkvice, na okraji cesty, pod *Quercus petraea* a *Tilia cordata*, 5.IX.2010 leg. et det. J. Wipler, HR 86261.

## **SOUHRN**

V příspěvku je zveřejněno 48 nálezů 37 vzácných a zajímavých druhů hub (*Aleurodiscus amorphus*, *Amanita franchetii*, *A. solitaria*, *A. strobiliformis*, *Aureoboletus gentilis*, *Boletus appendiculatus*, *B. fechtneri*, *B. legaliae*, *B. rhodopurpureus*, *Buchwaldoboletus lignicola*,

*Buglossoporus quercinus*, *Caloscypha fulgens*, *Clavariadelphus truncatus*, *Cortinarius amoenolens*, *Gerronema strombodes*, *Grifola frondosa*, *Helvella leucomelanea*, *H. queletii*, *Hemileccinum depilatum*, *Hydnellum conrescens*, *Hygrocybe pratensis* var. *pallida*, *Hygrophorus capreolarius*, *Hymenochaete cruenta*, *Inocybe erubescens*, *Lactarius lilacinus*, *L. luridus*, *Leccinum crocipodium*, *L. variicolor*, *Lepiota grangei*, *Melanophyllum haematospermum*, *Mutinus caninus*, *Phallologaster saccatus*, *Phellodon confluens*, *Rugosomyces persicolor*, *Sarcosphaera coronaria*, *Suillus lakei* a *Volvariella pusilla*) z oblasti Podorlicka. U jednotlivých druhů je zhodnoceno i jejich rozšíření v rámci východních Čech. Třiatřicet z představených druhů je zařazeno v Červeném seznamu hub (HOLEC et BERAN 2006), čtyři v Červené knize (KOTLABA 1995) a dva jsou chráněny podle vyhlášky 359/92 Sb. (ANTONÍN et BIEBEROVÁ 1995). Houby byly nalezeny v letech 2009–2013, herbářové doklady k nálezům jsou uloženy v Muzeu východních Čech v Hradci Králové (HR).

## SUMMARY

In this article 48 interesting and rare fungi finds of 37 species (*Aleurodiscus amorphus*, *Amanita franchetii*, *A. solitaria*, *A. strobiliformis*, *Aureoboletus gentilis*, *Boletus appendiculatus*, *B. fechtneri*, *B. legaliae*, *B. rhodopurpureus*, *Buchwaldoboletus lignicola*, *Buglossoporus quercinus*, *Caloscypha fulgens*, *Clavariadelphus truncatus*, *Cortinarius amoenolens*, *Gerronema strombodes*, *Grifola frondosa*, *Helvella leucomelanea*, *H. queletii*, *Hemileccinum depilatum*, *Hydnellum conrescens*, *Hygrocybe pratensis* var. *pallida*, *Hygrophorus capreolarius*, *Hymenochaete cruenta*, *Inocybe erubescens*, *Lactarius lilacinus*, *L. luridus*, *Leccinum crocipodium*, *L. variicolor*, *Lepiota grangei*, *Melanophyllum haematospermum*, *Mutinus caninus*, *Phallologaster saccatus*, *Phellodon confluens*, *Rugosomyces persicolor*, *Sarcosphaera coronaria*, *Suillus lakei* and *Volvariella pusilla*) from "Podorlicko" area are published. Distribution of these species in East Bohemian region is commented. Thirty-three of them were included into the Red List of fungi (macromycetes) of the Czech Republic (HOLEC et BERAN 2006), four into the Red Book (KOTLABA 1995) and two are protected by law (ANTONÍN et BIEBEROVÁ 1995). Presented fungi was collected within years 2009–2013, dry vouchers are kept in the Museum of East Bohemia mycological herbarium (HR).

## PODĚKOVÁNÍ

Děkujeme kolegům P. Brůžkovi, D. Dvořákovi, J. Laštůvkovi, V. Matějkovi a L. Novákovi za poskytnutí údajů o výskytu některých druhů na území východních Čech. Za poskytnutí fotografií děkujeme S. Flekové, P. Brůžkovi, D. Burešovi a V. Matějkovi.

Mykologické průzkumy lokalit byly finančně podpořeny dotačními programy Královéhradeckého kraje 11ZPD05-0017 a 12ZPD05-0006.

## LITERATURA

- ANTONÍN V. et BIEBEROVÁ Z. (1995): Chráněné houby ČR. Zvláště chráněné druhy hub podle vyhlášky č. 359/92 Sb. – Praha, 88 p.
- BOROVÍČKA J. (2002): Houby a Bernská úmluva. – Mykologický Sborník, Praha, 79(2): 63–65.
- BUREL J. (2013): Jaro 2013 ve znamení krasočíšky žluté. – Mykologický Sborník, Praha 90(3–4): 94–96.
- DECKEROVÁ H. (2006a): *Hygrocybe*. – In: Holec J. et Beran M. [eds.], Červený seznam hub (makromycetů) České republiky, Příroda, Praha, 24: 129–135.
- DECKEROVÁ H. (2006b): *Hygrophorus capreolarius* (Kalchbr.) Sacc. – In: Holec J. et Beran M. [eds.], Červený seznam hub (makromycetů) České republiky, Příroda, Praha, 24: 136.
- DVOŘÁK D. et HROUDA P. (2005): Ježaté houby (lošáky a korálovce). – Brno, 36 p.

- HAGARA L., ANTONÍN V. et BAIER J. (2005): Velký atlas hub. – Praha, 432 p.
- HOLEC J. (2004): Návrh na zařazení 33 druhů evropských hub do Přílohy I Bernské konvence. – Mykologické Listy, Praha, 89: 30–31.
- HOLEC J. et BERAN M. (2004a): Seznam druhů na doplnění vyhlášky o zvláště chráněných družích organismů. – Mykologické Listy, Praha, 87: 4–14.
- HOLEC J. et BERAN M. (2004b): Seznam druhů na doplnění vyhlášky o zvláště chráněných družích organismů (dokončení). – Mykologické Listy, Praha, 88: 6–15.
- HOLEC J. et BERAN M. [eds.] (2006): Červený seznam hub (makromycetů) České republiky. – Příroda, Praha, 24: 1–282.
- HOLEC J., BIELICH A. et BERAN M. (2012): Přehled hub střední Evropy. – Praha, 622 p.
- JAHELKA J. (2005): Zajímavé nálezy na Solnicku. – Acta Musei Richnoviensis, sect. Natur., Rychnov nad Kněžnou, 12(2): 50–56.
- KOTLABA F. (1958): Zajímavá euroasijská houba kožnatka purpurová – *Hymenochaete mougeotii* (Fr.) Cooke. – Česká Mykologie, Praha, 12: 136–143.
- KOTLABA F. [ed.] (1995): Červená kniha ohrožených a vzácných druhů rostlin živočichů SR a ČR. Vol. 4. Sinice, riasy, huby, lišajníky, machorasty. – Bratislava, 220 p.
- NEVILLE P. et POUMARAT S. (2004): Amanitae: Amanita, Limacella & Torrendia. – Alas-sio, 1120 p.
- PILÁT A. (1959): Naše houby II. – Praha, 345 p.
- TEJKLOVÁ T. et KRAMOLIŠ J. (2011): Zajímavé nálezy hub z lesa “V Poustkách” nedaleko Rychnova nad Kněžnou. – Orlické hory a Podorlicko, Rychnov nad Kněžnou, 17 (2010): 128–132, 163.
- TEJKLOVÁ T. et KRAMOLIŠ J. (2012): Zajímavé nálezy hub z lesa “V Poustkách” nedaleko Rychnova nad Kněžnou II. – Orlické hory a Podorlicko, Rychnov nad Kněžnou, 18 (2011): 203–210.
- TKALČEC Z., MEŠIČ A., MATOŠEC N. et KUŠAN I. (2008): Crvena knjiga gljiva Hrvatske. – Zagreb, 428 p.
- ŠUTARA J. et JANDA V. (2006): *Suillus lakei* var. *landkammeri* (Pilát et Svrček) Engel et Klofac – In: Holec J. et Beran M. [eds.], Červený seznam hub (makromycetů) České republiky, Příroda, Praha, 24: 213.
- ŠUTARA J., MIKŠÍK M. et JANDA V. (2009): Hřibovité houby. – Praha, 296 p.
- VODÁK V. (1924): Drobné zprávy z okolí Dobrušky. – Časopis Československých Houbařů, Praha, 5(6): 69–70.



Obr. 1. *Sarcosphaera coronaria* – baňka velkokališná, 20.VI.2010 Jahodovské poleš, foto J. Kramoliš  
Obr. 2. *Boletus legaliae* – hříb Le Galové, 29.VIII.2010 Žďárský rybník, foto J. Kramoliš



Obr. 3. *Hygrophorus capreolarius* – šťavnatka vínová, 10.IX.2010 Pilský mlýn, foto J. Kramoliš

Obr. 4. *Phellodon confluens* – lošáček statný, 7.IX.2011 PR U Houkvice, foto J. Kramoliš



Obr. 5. *Phallogaster saccatus* – rozpuklec hruškovitý, 8.VI.2013 Přírodní park Les Včelný, foto J. Kramoliš  
Obr. 6. *Hymenochaete cruenta* – kožovka purpurová, 8.VI.2013 Přírodní park Les Včelný, foto J. Kramoliš



Obr. 7. *Inocybe erubescens* – vláknice začervenalá, 1.VI.2013 Panská Habrová, foto J. Kramoliš

Obr. 8. *Boletus rhodopurpureus* – hříb rudonachový, 13.VIII.2013 Žďárský rybník, foto J. Kramoliš



Obr. 9. *Amanita solitaria* – muchomůrka ježatohlavá, 31. VII. 2011 Panská Habrová, foto T. Tejklová

Obr. 10. *Amanita strobiliformis* – muchomůrka šiškovitá, 9.VIII.2009 Panská Habrová, foto T. Tejklová



Obr. 11. *Buchwaldoboletus lignicola* – hřib dřevožijný, 10.IX.2013 Kostecké horky, foto J. Kramoliš  
Obr. 12. *Lactarius lilacinus* – ryzec lilákový, 27.IX.2013 Kostecké horky, foto S. Flekrová



Obr. 13. *Clavariadelphus truncatus* – kyj uťatý, 20.IX.1013 Kostelecké horky, foto P. Brůžek

Obr. 14. *Caloscypha fulgens* – krasočiška žlutá, 21.IV.2013 Borohrádek, foto S. Flekrová



Obr. 15. *Melanophyllum haematospermum* – černolupen krvavý, 10.IX.2010 Vamberk, foto V. Matějka  
Obr. 16. *Rugosomyces persicolor* – čirůvka broskvová, 8.VI.2013 Rychnov nad Kněžnou, foto D. Bureš